

**УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ - СКОПЈЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

60 ГОДИНИ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА

**МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„МАКЕДОНИЈА И СОСЕДИТЕ“
Скопје 08-09.12.2006 година**

Скопје, 2010 година

МИТОТ ЗА ЕВРОПА – ВО ПОТРАГА ПО ИЗГУБЕНИОТ ИДЕНТИТЕТ

Апстракт: Митологијата не е историска вистина, но сепак сите светски митологии имаат одредена историска подлога. Интересно е навраќањето на еден од најстарите хеленски митови – за Европа, за скриената порака која овој мит ја носи во себе, особено за името по кое е наречен континентот во чија историја голема улога имала и Македонија, како дел од неа. Особено денес кога предзнакот *евронски/a/o* претставува култ, правец, политика, култура и заедништво, без оглед на реалноста, потомците на Европа забораваат на пораката која им ја оставила во наследство мудроста на античките митотворци.

1. Иако е мошне тешко да се одреди историската подлога на античките митови, сепак нашето знаење за раната историја на Егејот значително се зголеми последниве неколку децении благодарение на новите археолошки наоди и споредбените истражувања на сведоштвата од останатите древни цивилизации во Источниот Медитеран. Вербата на Хајнрих Шлиман во Хомер, особено во легендите врзани за Микена и Троја, придонесе за откривање на еден нов свет во доцното бронзено доба во Егејот, што го однесе сер Артур Еванс на Крит, отворајќи го патот за откривање на неговото потекло, а по дешифрирањето на линеарното Б писмо од страна на М. Вентрис, и за негово расветлување, со што легендите станаа историја. Несомнено сведоштвата за историјата на она што денес се нарекува Европа, имаат долго минато, иако на почетокот врзани само за Балканот и островите во Егејот.

2. Падот на минојската цивилизација им го отворила патот на Индоевропјаните кон Крит, кои започнале да навлегуваат во Егејот уште на почетокот на II милениум пр. н.е.¹ Според архитектурата, уметноста и писмото може да се согледа големото минојско влијание врз новодојдените. Особено е интересен податокот што на микенските плочки се прочитани многу божества кои биле познати од подоцнежните хеленски митови и многу непознати кои најверојатно му припаѓале на домородното население,² а и имиња на јунаци од подоцнежните легенди како Ахил, Хектор и др.

¹ Во науката има различни мислења за датирање на оваа миграција (сп. R. Drews, *The Coming of the Greeks*, Princeton University Press 1989; M. B. Sakellariou, *Les Proto-grecs*, Ekdotike Athenon 1980; E. Grumach, "The Coming of the Greeks," *BRL* 51, 1968–1969, 73–103, 399–430; S. Hood, *The Home of the Heroes: The Aegean before the Greeks*, London 1967; L. R. Palmer, *Minoans and Mycenaeans*, London 1961; J. B. Haley – C. Blegen, "The Coming of the Greeks," *AJA* 32, 1928, 141–154; K. J. Beloch, *Griechische Geschichte*, 2 ed. vol. 1, Berlin–Leipzig 1924; итн.).

² Поопширно в. P. Hr. Pievski, „Doprinos linearnih B tekstova u rasvetljavanju grčke religije kasne bronzane epohe," *Godišnjak ANUBiH, Centar za balkanološka ispitivanja – knjiga 25*, Sarajevo 1989,

иако во сосема поинаква улога.³ Религијата на индоевропските микенски освојувачи не била исклучива кон постарите култови, што може да се забележи од плочките особено од Кносос, каде повеќето божества се непознати, веројатно минојски.⁴ Но, скудните податоци од плочките не даваат можност да се расветли докрај како се одвивал процесот на приспособување на култовите, бидејќи тие претставуваат само административни белешки на микенските палати. Сепак, забележливо е дека митовите и легендите врзани за Крит во голема мера се разликуваат од оние кои се врзуваат за останатите делови од Егејот. Анализата на плочките од Кносос укажува на доминација на домородните земјени култови⁵ и на обид тие да бидат синкретизирани со култовите на новите владетели, што веројатно довело до појава на повеќе верзии на одредени митови, кои биле важен дел од верските обреди.⁶

3. Овој синкретизам може да се забележи во најстарите критски митови, особено во митот за Европа, по чие име е наречен нашиот континент, според зборовите на мит-историчарот Херодот (4.46): „А за Европа никој не знае ни дали е опкружена со море ни од каде го добила тоа име, ниту е јасно кој бил тој што така ја именувал, освен ако не речеме дека таа земја го добила името по Европа од Тир... Сепак, се чини дека таа жена дошла од Азија и не дошла во земјата која сега Хелените ја викаат Европа, туку само од Феникија дошла на Крит, а од Крит во Ликија.“⁷

Анализата на самиот мит и ликовите во него укажуваат на една необична состојба, особено што ова е првиот мит во кој азијатски лик влегува во хеленскиот свет. Европа била всушност ќерка на Фојник (Phoinix)⁸ или Агенор,⁹ крал на Феникија, и Телефаса. Нејзин брат бил Кадмо, легендарниот основач на Теба. Севс во облик на

5–38; *Животот на Микенците во нивните писмени сведоштва*, МАНУ, Скопје, 2000, 207–232; T. Palaima, “Appendix one: Linear B sources,” in S. M. Trzaskoma, R. Scott Smith and S. Brunet (ed.), *Anthology of Classical Myth*, Hackett Publishing Company 2004, 439–454; C. J. Ruijgh, “La religion dans les textes des tablettes mycéniennes,” *Entretiens sur l’antiquité gréco-romaine*, Université de Liège 1999, 1–13; J. Chadwick, *The Mycenaean World*, Cambridge 1976, 84–101.

³ *A-ki-re-u /Akhileus/*, Ахил, се јавува на две плочки во Пилос и Кносос: на KN Vc 106 од серијата плочки која евидентира поединци со висок војнички статус сопственици на колесница, два коња и два оклопа, и на PY Fn 79 како примач на јачмен, заедно со *Ne-e-ra-wo /Nehelāwon/* Нелеј (името на таткото Нестор), веројатно во улога на управници. Забележливо е дека носителите на имињата врзани за митските циклоси немаат некаква особена положба во микенското општество (каква би се очекувала), туку им припаѓаат на средните и пониските слоеви на тоа општество. Така Хектор, *E-ko-to /Hektōr/*, и Тесеј (*Te-se-u /Theseus/*) на PY En 74 се најмувачи на земја. Покрај овие на плочките се среќаваат и други имиња на митски ликови како Девкалион (PY An 654), Адраст (PY An 654), Орест (PY An 657), Тиест (PY Un 267), Тантал (PY Eo 224), можно е во *Ej-ra-ke-re-we* (Kn Xd 305) да се крие името на Херакле, итн.

⁴ в. J. Gulizio, “Mycenaean Religion at Knossos”, *Atti del XII Colloquio Internazionale di Micenologia* (Roma, 20–25 February 2006), Istituti Editoriali e Poligrafici Internazionali: “Biblioteca di Pasiphae”, Roma 2007, 351–357.

⁵ Докажано е дека Минојците имале врски со останатите цивилизации од Источниот Медитеран, така што во нивните култови веројатно биле вткаени многу верувања и митови од останатите цивилизации.

⁶ Поопширно в. R. Duev, “Zeus and Dionysus in the Light of Linear B Records,” *Atti del XII Colloquio Internazionale di Micenologia* (Roma, 20–25 February 2006), Istituti Editoriali e Poligrafici Internazionali: “Biblioteca di Pasiphae”, Roma 2007, 223–230.

⁷ Превод од старогрчки јазик Д. Чадијковска: Херодот, *Историја*, Скопје 1998, стр. 269.

⁸ Хесиод фр. 141.

⁹ Херодот 4.147; Павсанија 5.25.12.

бик ја грабнал и ја однел на Крит.¹⁰ На Крит таа станува мајка на Минос, легендарниот крал на Крит,¹¹ Радамантиј и Сарпедон, кои ги одгледува мажејќи се за кралот Астериј. Минос за сопруга ја зема ќерката на Хелиј, богот на сонцето, Пасифаја, која му ги раѓа Ариадна и Фајдра (и многу други според разни верзии на митовите врзани за него). Нивниот татко го праќа Кадмо да ја бара, но тој не успеел да ја пронајде. Во своето талкање стигнал и до пророчиштето во Делфи каде запрашал: „Каде е Европа?“ Но, Аполон му заповедал да се откаже од потрагата и да следи одредена крвава сè додека не легне од умор на одредено место и таму да основа град. Следејќи ја кравата, Кадмо стигнал во Бојотија каде го основал градот Кадмеја, подоцна наречен Теба. Пасифаја, заслепена од Посејдон, во љубов со бик, го раѓа чудовиштето Минотаур, човек со глава на бик, нарекуван исто така а Астериј, кој бил убиен од атинскиот јунак Тесеј.

Од друга страна Хесиод (*Теог.* 357) ја спомнува Европа во набројувањето на ќерките на Океанот и Тетија, како една од Океанидите, а во фрагментот 141 го раскажува накусо митот во облик како што претходно беше кажано. Хомер во *Илијадата* не го наведува нејзиното име, но преку зборовите на Севс за неговата обљуба на ќерката на Фојник (Феник), која му ги родила Минос и Радамантиј, го наведува митот. Единствено како епитет на Севс го наведува зборот *eurōpós* со значење „којшто на далеку гледа“.¹²

4. Етимологијата на имињата на ликовите спомнати во овој мит исто така укажува на една необична поврзаност. За етимологијата на *Eurōpē* постојат спротивставени ставови. Многумина лингвисти го преведуваат името како „широкоока“ од стгр. *eurys* и *ōps*,¹³ иако е проблематично тоа што вообичаено у не се елидира во зборови сложени од *eurys*.¹⁴ Постои можност вториот дел од името *-ōpē* да влече потекло од предгрчкиот супстрат,¹⁵ а со тоа и името и митот да се поврзат со микенскиот пе-

¹⁰ Поетски опис на ова грабнување ни дава Овидиј во *Метаморфозите* (2.846–3.2), но сепак тешко е да се одреди колку поетот се држел до традиционалната приказна, бидејќи во многуте митови кои ги пренесува во своето дело се забележува личниот белег на поетот.

¹¹ По кого и цивилизацијата која и претходела на микенската е наречена *минојска* (подетално за митовите за Минос и спомените на античките извори за неговата таласократија в. М. Р. О. Morford–R. J. Lenardon, *Classical Mythology*, 7th edition: Oxford University Press 2003, особено поглавјето „Minos“, стр. 567–570.

¹² Не случајно во овој се споменати најстарите антички сведоштва за митот за Кадмо и Европа, а се изоставени подоцнежните, бидејќи методолошки се внимава на хронологијата, иако има многу сведоштва во класичниот период, хеленизмот и римскиот период (сп. С. Milani, *Varia Mysenaea*, Milano 2005, особено поглавјето “Tra mito e storia: il mito di Europa e Cadmo e i testi micenei”, 69–82; W. Bühler, *Europa. Ein Überblick über die Zeugnisse des Mythos in der antiken Literatur und Kunst*, München 1968; M. Obradović, “Notes on the Name Kadmos as a Personal Name in Greek-Speaking World,” *Sobria ebrietas: у спомен на Мирона Флашара, Зборник Филозофског факултета, серија А: Историјске науке, књига XX*, Београд 2006, 191–203).

¹³ R. Schmitt, *Dichtung und Dichtersprache in der indogermanischen Zeit*, Wiesbaden 1967, 157s., итн.

¹⁴ P. B. S. Andrews, “The Myth of Europa and Minos,” *Greece & Rome* 16/1, 1969, 60; сп. P. Chantraine, *DELG*, s.v. Eurōpē, сп. euryopa.

¹⁵ L. Deroy, “Le nom d’Europe, son origine et son histoire,” *Revue internationale d’onomastique* 11, 1959, 1–22.

риод.¹⁶ Споредбените истражувања покажаа дека зборот за самрак, кај Хесиод со статус на божество – *Erebos* има семитско потекло, евр. *'ereb* исто така значи „самрак, залез на сонцето“, угаритски *'arāb*, акад. *erēb*.¹⁷ Во феникискиот, арамејскиот и арапскиот јазик, истиот корен со префикс *ma'arāb* значи „запад“. Името на Кадмо пак е изведено од семитскиот корен *qdm* со значење „од исток, исток“, всушност каде изгрева сонцето.¹⁸ Иако е тешко фонолошки да се оправда семитскиот коренот *'rb* во Еугбрѐ,¹⁹ сепак самиот мит за нејзиното потекло укажува на тоа.²⁰ Кај Хесихиј среќаваме Еугбрѐ: *khōra tēs dūseōs. ē skoteinē* „Европа: земја на залезот или мрачната (темната).“

Иако името на богот Севс е со јасна индоевропска етимологија,²¹ сепак, неговата епифанија во облик на бик,²² како и Дионис, потоа митот за неговото раѓање на Крит, во голема мера се разликува од претставата за олимпискиот Севс, брадестиот татко на боговите. На Крит, тој е бог на вегетацијата, момче кое се раѓа и умира катагодишно, налик на источните богови на вегетацијата. Понатаму очигледно е дека Европа и Пасифаја се двојнички: обете ќерки на богот Сонце, обете имаат однос со божествен бик и раѓаат синови наречени *Mino-*. Името *Phoenix* и етимолошки одговара

¹⁶ W. Bühler, 1968, 42; овој став, како и ставот на Дерој, повлијаел на С. Милани (2005, 69–82) анализирајќи ги литературните сведоштва и предложените етимологии за имињата на Европа и Кадмо, да претпостави дека нивното потекло не треба да се бара надвор од Крит. Тргувајќи од идентификацијата на *e-re-wi-jo-po-ti-ni-ja* како *Ereuiopotnia* и поврзувајќи го *ka-ta-mi-jo do-e-ro* со името на Кадмо на кноската плочка C 911.12, понатаму прифаќајќи го мислењето на Г. Е. Мупонас дека изразот *phoinikeia grammata* значи „писмо пишувано на црвено“, т.е. на црвена глина, на плочките во облик на палмин лист (*Mycenae and Micenaeans*, Princeton 1966, 204), С. Милани целосно потеклото на митовите за Европа и Кадмо ги сместува на Крит.

¹⁷ West, M. L., *The East Face of Helicon: West Asiatic Elements in Greek Poetry and Myth*, Oxford, 1997, 451.

¹⁸ Името *Kadmos* се поврзува и со старогрчкиот глагол *kainumai* (*kekasmai*, *kekasmenos*, сп. P. Chantraine, *DELG*, s.v. *Kadmos*). М. Обрадовић (2006), во својата анализа на личното име Кадмо во хеленскиот свет, ја допушта (всушност смета) дека името има тракиско потекло, поврзувајќи го со митот за Дионис, во кој Кадмовата ќерка Семела го раѓа богот, и култот на Кабејрите и името Кадмил, особено рапространетоста на ова име на островите Тасос и Самотрака кои се во близина на тракискиот свет. Но, главниот проблем, кој не смее да занемари, е тоа што името на богот Дионис е посведочен во јасен култен контекст на микенските плочки на Крит, така што поврзувањето со Тракија се исклучува бидејќи во време кога се пишувани плочките, во подемот на микенската цивилизација, Тракија била на маргините, така што тешко може да се прифати став за некакво тракиско влијание врз Микенците во овој период (в. R. Ducev, 2007).

¹⁹ И покрај обидите да ги поврзе на М. С. Astour во *Hellenosemitica. An Ethical and Cultural Study in West Semitic Impact in Mycenaean Greece*, Leiden 1965, 128–131.

²⁰ Сп. H. Lewy, *Die Semitischen Fremdwörter im Griechischen*, Berlin 1985, 139s.; C. H. Gordon, *Ugarit and Minoan Crete*, New York 1967, 32.

²¹ Единствено богот Севс – *Zeus* меѓу хеленските богови има јасна индоевропска етимологија **dy-ēus*, поврзано со ведскиот небесен бог *Dyāuṣ pitar*, лат. *Juppiter (Diespiter)*, герм. *Tues-day*. Истиот корен се среќава и во лат. *deus*, ‘бог’, *dies*, ‘ден’, и во грч. *eudia* ‘убаво (јасно) време’ (поопширно в. G. E. Dunkel, “Vater Himmels Gattin,” *Die Sprache* 34/1, 1988–1990, p. 1–26; W. Euler, “Gab es eine indogermanische Götterfamilie,” in W. Meid (ed.), *Studien zum indogermanischen Wortschatz*, Innsbruck 1987, 35–56).

²² Епифаниите во бик, Минотаурот, укажуваат поврзаност со хтонските култови, а култот кон бикот како свето животно е присутен речиси кај сите древни цивилизации во Источниот Медитеран (сп. W. K. C. Guthrie, “The Religion and Mythology of the Greeks,” in *The Cambridge Ancient History*, vol. II, ch. XV, IInd ed., Cambridge 1961, 21s.; П. Хр. Илиевски, 2000, 217.

на име за Сонцето.²³ Мајката на Европа, Tēlepha[e]ssa „надалеку сјајна“ потсетува на вториот назив за титанката Теја во *Хомерската химна на Хелиј* – Euryphaessa „широко-сјајна“. Името на нејзиниот сопруг Asterios е изведен од зборот astēr „свезда, светло, сјај“. Според Лукијан во негово време Феникијците во Сидон ја поистоветувале нивната божица Астарте со хеленската Европа. Поврзаноста на Европа со блискоисточните култови на богот Сонце е очигледна.

5. Дали античките митотворци преку овој мит ни оставиле во наследство некаква скриена симболика? Можноста дека Европа била феникијска божица не можеме да ја исклучиме со тоа што во митот таа е смртничка, бидејќи во обидот да ги спојат разните верувања митотворците одредени божици ги сведувале на смртни мајки на јунаци родени од врховниот бог на Хелените Севс, како на пр. во случајот на ќерката на Кадмо, Семела, се претпоставува дека се крие фригиска божица на земјата – Zemele „zemlya“.²⁴

Несомнено митот, како дел од ритуалите, претставувал средство за спојување на верувањата на различните народи, за да се премостат културните разлики и да се обединат очигледните цивилизациски разлики кои медитеранските народи ги имале меѓусебно. Археолошките наоди сведочат за развиени поморски трговски врски во Источниот Медитеран уште во бронзеното доба. Како дел од таа интерактивна култура Хелените биле свесни за овие процеси, и така Кадмо, „човекот од Исток“, станал основачот на Теба, како што сведочат античките автори, човекот кој им ги донел буквите на Хелените²⁵ и ги научил разни вештини. За да ги засилат врските и да го ускладат различието, древните митотворци за жена му ја даваат божицата Хармонија „склад, созвучје, хармонија“,²⁶ персонифициран апстрактен поим, ќерка на Арес и Афродита, на Војната и Љубовта. Докажано е дека божицата Афродита има семитско потекло.²⁷ Непознато е потеклото на култот на суровиот бог на војната Арес, но сигурно е дека не е индоевропско. Нивната ќерка Семела го раѓа Дионис, богот на вегетацијата и виното, чие име е исто така симбол на овие културни преображенија, составен од индоевропски елемент *Dios-* и неиндоевропски *-nyso*.²⁸

6. Понатамошните постојани конфликти низ историјата меѓу Истокот и Западот, кои траат и денес, а се и верски, предизвикале многумина истражувачи да барат начин да го отстранат источното во митот за Европа. Особено во XIX и првата половина на XX век во Европа се фавозирало т.н. *Грчко чудо* за да се претстави зародишот на европската култура и цивилизација како самостоен феномен, но за жал многуте писмени, уметнички и археолошки споменици од антиката укажуваат на еден сосем поинаков процес. Главно ставот за „европското потекло“ на митот за Европа се поткрепува со етимологијата на името Европа: ако лингвистички не може да се поткрепи *Eurōpē* како збор од индоевропско потекло со значење „широкоока“, тогаш се преминува на нејзината поврзаност со микенскиот свет и Крит, дури и Тракија, иако

²³ С. Kerényi, *The Gods of the Greeks*, Thames and Hudson 1988, 108–110.

²⁴ П. Хр. Илиевски, 2000, 219.

²⁵ Хеленскиот алфавет претставува адаптација на феникиските букви.

²⁶ Поопширно за развојот, етимологијата на терминот *хармонија* в. Р. Нр. Илиевски, “The Origin and Semantic Development of the Term *Harmony*,” *Illinois Classical Studies*, 18, 1993, 19–29.

²⁷ М. Марковиќ, *Студије о религији антике*, Никшиќ 2001, особено поглавјето „Од Иштар до Афродите“, 11–27.

²⁸ Поопширно в. R. Duev, 2007.

е негрчки збор, но сепак не е семитски, а со тоа барем територијално му соодветствува на називот. Ако, пак, се воочат фактите дека и микенскиот период на Крит сведочи за бројните врски со древните цивилизации во Медитеранот и меѓусебни влијанија, тогаш како аргумент се наведуваат сведоштвата дека Крит до хеленизмот не влегувал во составот на она што за Хелените претставувал географскиот поим Европа. Потоа се нагласува сведоштвото на Хесиод за океанидата Европа, поврзаноста со соларните божества, при што таа како божество на сонцето би требало да има хеленско потекло, а се занемарува податокот дека, за разлика од другите древни цивилизации, богот Хелиј ја нема улогата на останатите медитерански богови на сонцето, тој дури и не влегува во олимпискиот пантеон, и има спорадична улога во хеленските митови и легенди, итн. Но зошто за античките митотворци, речиси во сите верзии на митот, Европа е Феникијка?²⁹ Тие немале потреба, како денес, да ги злоупотребуваат спомениците за далечните митски времиња, без разлика од која страна на тогашниот познат свет пристигале во Егејот.³⁰

7. Денес кога Европа претставува култен симбол на единство, зближување, а префиксите *европски/a/o* секојдневно се меѓу нас во разни облици, денешните потомци на Европа забораваат на мудроста на античките митотворци.³¹ Визијата за обединета Европа, започната од нејзините создавачи Р. Шуман и Ж. Моне и многумина други, поучени од горчливите искуства од европските војни, полека избледува од генерациите кои се родени во една поинаква Европа, заборавајќи на опомените на историјата.³² Интересно Македонија му припаѓа на делот каде завршуваат границите на „Западот“ т.е. на Европа, кој едно време се нарекуваше „Исток“. Според античките митотворци, Кадмо крајот на својот живот го поминал во Илирија, како крал на Илирите, можно е и во Македонија. Интересно во антиката географскиот термин Европа го опфаќал само јужниот Балкан, а подоцна се раширил на север и запад. Фатени во ста-

²⁹ На проблемот околу митот за Европа и Кадмо истражувачите му пристапуваат еднострано, водејќи се од лингвистичките анализи или, пак, археолошките, но, сепак не смее да се занемарат и литературните сведоштва, бидејќи сите тие пренесуваат дека и Европа и Кадмо доаѓаат од Исток.

³⁰ Р. Н. Gommers („Europe: The Name of a Civilisation“, *Collegium* 29, Brugge 2003, 13–30, назив на неговата истоимена книга) сумирајќи ги своите заклучоци во потрага по митскиот идентитет на неговата Европа пишува (стр. 15): „...The conclusion is drawn that a Pelasgian pre-Greek goddess from the continent was brought to Crete by Pelasgians or Achaeans, before the arrival of the Dorians in Crete. The oldest writers mention Europa coming from overseas, but not from where. For them it is obvious that overseas was Greece. In Greece Europa and Demeter were also worshipped in the form of a bull. All the elements of the initial version of the Europa-myth were to be found in Greece and Crete, they only had to be put into a logical sequence for the audience of later centuries. However, originally Europa was a pre-Greek/Pelasgian goddess from Thessalia and probably the virgin, spring incarnation of a goddess worshipped as a trinity, or triad. Thus the mythical Europa is European after all...“. Навистина е тешко да се разбере како авторот го извлекува својот заклучок: „Thus the mythical Europa is European after all...“.

³¹ На грчката монета од 2 евра е претставена Европа на бик, како симбол на заедничката валута.

³² Горчливите искуства од војните го натерале познатиот француски писател Виктор Иго, во својот говор на мировната конференција одржана во Парис 1848 г., дека неговиот сон е политичко единство на сите народи во Европа што ќе обезбеди мир во иднина. Истата година италијанскиот филозоф Карло Катанео напишал дека Европјаните ќе имаат мир единствено кога ќе живеат во Соединетите Европски Држави. Секако и Иго и Катанео биле во право бидејќи познато е од историјата што понатаму се случувало во Европа во наредните децении.

пица, новите потомци на Европа, поради последните војни со Истокот, и одбојноста кон терминот „Исток“, му дадоа нов назив на овој дел од Европа – „Западен Балкан“, барем малку да го доближат јазично до себе (иако веројатно, според оваа нова поделба на Балканот, Бугарија и Романија би биле Источен Балкан но веќе дел од „Западот“).

И денес, збунети во политичката конфузија, европските политичари, кои во своите лични интереси и немоќ да се справат со гигантот наречен Америка, очигледно ги напуштија главните начела на ЕУ – човечко достоинство, слобода, правда, солидарност, човекови права, еднаквости и мир,³³ насилнички наметнувајќи ги своите закони врз народи со поинаков културен идентитет, исклучувајќи ја нивната различност, а уште повеќе во бесцелниот слеп пат на нашите политичари кои сметаат дека мораме да влеземе во Европа, небаре сме во Азија, редно е да си го поставиме прашањето како Кадмо во Делфи: Каде е Европа? Кадмо не ја нашол, но ја основал. Можеби и ние нема да ја најдеме, бидејќи е тука во нас.

Литература

- Andrews, P. B. S., “The Myth of Europa and Minos,” *Greece & Rome* 16/1, 1969, 60–66.
- Astour, M. C., *Hellenosemitica. An Ethical and Cultural Study in West Semitic Impact in Mycenaean Greece*, Leiden 1965.
- Bühler, W., *Europa. Ein Überblick über die Zeugnisse des Mythos in der antiken Literatur und Kunst*, München 1968;
- Chadwick, J., *The Mycenaean World*, Cambridge 1976.
- Deroy, L., “Le nom d’Europe, son origine et son histoire,” *Revue internationale d’onomastique* 11, 1959, 1–22.
- Duev, R., “Zeus and Dionysus in the Light of Linear B Records,” *Atti del XII Colloquio Internazionale di Micenologia* (Roma, 20–25 February 2006), Istituti Editoriali e Poligrafici Internazionali: “Biblioteca di Pasiphae”, Roma 2007.
- Dunkel, G. E., “Vater Himmels Gattin,” *Die Sprache* 34/1, 1988–1990, 1–26.
- Euler, W., “Gab es eine indogermanische Götterfamilie,” in W. Meid (ed.), *Studien zum indogermanischen Wortschatz*, Innsbruck 1987, 35–56.
- Gommers, P. H., “Europe: The Name of a Civilisation,” *Collegium* 29, Brugge 2003, 13–30.
- Gordon, C. H., *Ugarit and Minoan Crete*, New York 1967, 32.
- Gulizio, J., “Mycenaean Religion at Knossos,” *Atti del XII Colloquio Internazionale di Micenologia* (Roma, 20–25 February 2006), Istituti Editoriali e Poligrafici Internazionali: “Biblioteca di Pasiphae”, Roma 2007.
- Guthrie, W. K. C., “The Religion and Mythology of the Greeks,” in *The Cambridge Ancient History*, vol. II, ch. XV, IInd ed., Cambridge 1961.

³³ Излишно е да се споменат бројните примери на кршење на човековите права од страна на членки на Европската унија, а правдата...

- Pievski, P. Hr., „Doprinos linearnih B tekstova u rasvetljavanju grčke religije kasne bronzane epohe,“ *Godišnjak ANUBiH, Centar za balkanološka ispitivanja – knjiga 25*, Sarajevo 1989, 5–38.
- Илиевски, П. Хр., *Животот на Микенците во нивните писмени сведоштва*, МАНУ, Скопје, 2000.
- Kerényi, C., *The Gods of the Greeks*, Thames and Hudson 1988.
- Lewy, H., *Die Semitischen Fremdwörter im Griechischen*, Berlin 1985.
- Марковић, М., *Студије о религију антике*, Никшић 2001.
- Milani, C., *Varia Mycenaea*, Milano 2005.
- Morford, M. P. O. – Lenardon, R. J., *Classical Mythology*, 7th edition: Oxford University Press 2003.
- Mylonas, G. E., *Mycenae and Mycenaeans*, Princeton 1966.
- Obradović, M., “Notes on the Name Kadmos as a Personal Name in Greek-Speaking World,” *Sobria ebrietas: у спомен на Мирона Флашара, Зборник Филозофског факултета, серија А: Историјске науке, књига XX*, Београд 2006, 191–203.
- Palaima, T., “Appendix one: Linear B sources,” in S. M. Trzaskoma, R. Scott Smith and S. Brunet (ed.), *Anthology of Classical Myth*, Hackett Publishing Company 2004, 439–454.
- Ruijgh, C. J., “La religion dans les textes des tablettes mycéniennes,” *Entretiens sur l’antiquité gréco-romaine*, Université de Liege 1999, 1–13.
- West, M. L., *The East Face of Helicon: West Asiatic Elements in Greek Poetry and Myth*, Oxford 1997.